

FOND NA SPRAVODLIVÚ TRANSFORMÁCIU A JEHO PRÍSPEVOK K RIEŠENIU DOSAHOV DEKARBONIZÁCIE

Ing. Zuzana Chrapeková, sekcia inovácií, strategických investícií a analýz (HUB) MIRRI SR

Fond na spravodlivú transformáciu je novým európskym finančným zdrojom, ktorý podporí dodržiavanie Európskej zelenej dohody a dosiahnutie klimaticky neutrálnej EÚ do roku 2050.

Slovensko získa z Fondu na spravodlivú transformáciu 459 miliónov eur. Podpora bude zameraná na regióny a odvetvia, ktoré sú závislé od ťažby uhlia, a hospodárske odvetvia, ktoré produkujú výrazný objem emisií skleníkových plynov. Fond prispeje k riešeniu sociálnych, hospodárskych a environmentálnych dôsledkov spojených s dekarbonizačnými procesmi, no nebude financovať samotnú dekarbonizáciu priemyslu.

Elektrárň Nováky ukončí
výrobu tepla z uhlia na konci roka 2023

Foto: pixabay.com

V súvislosti s dosahovaním ambiciózných klimatických cieľov čaká Slovensko výrazné znížovanie emisií v priemysle a vo vykurovaní. V roku 2023 sa skončí ťažba uhlia na hornej Nitre a jeho spaľovanie v elektrárni v Novákoch. Ťažký priemysel prejde v nasledujúcich desaťročiach radikálnymi zmenami. Dekarbonizačné opatrenia so sebou prinesú nové výzvy, ktorým budú musieť obyvatelia v regiónoch čeliť. Fond na spravodlivú transformáciu (FST), s alokáciou pre Slovensko vo výške 459 miliónov eur, bude v programovom období 2021 – 2027 predstavovať príležitosť pre podporu inovatívnych projektov, ktoré zabezpečia zmiernenie sociálnych, hospodárskych a environmentálnych dosahov prechodu ku klimatickej neutralite so zameraním na regióny a odvetvia, ktoré sú týmto prechodom najviac ovplyvnené.

Podmienkou pre budúce čerpanie financií z FST je vypracovanie národného Plánu spravodlivej transformácie. Plán definuje konkrétne priority a opatrenia, ktoré regiónom pomôžu zmierniť dôsledky prechodu na klimaticky neutrálne hospodárstvo. Pri výbere opatrení bola zohľadnená plánovaná dekarbonizácia výrobných postupov v priemyselných zariadeniach s najvyššou intenzitou skleníkových plynov a s ňou spojený zánik pracovných miest. Na vypracovanie hĺbkovej analýzy získalo Slovensko pomoc od Európskej komisie vo forme technickej asistencie, ktorá spolu s Ministerstvom investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR (MIRRI SR) pripravila Plán spravodlivej transformácie.

INOVATÍVNE MSP ÁNO, FOSÍLNE PALIVÁ NIE

Podpora z FST je zameraná na tri prioritné oblasti – rozvoj miestnych ekonomík, udržateľné životné prostredie a zvyšovanie kvality života ľudí. Podpora je smerovaná do diverzifikácie hospodárstva na nové sektory, podpory inovatívnych malých a stredných podnikov (MSP) či výskumno-vývojových a inovačných podnikov a inštitúcií. FST podporí investície do regenerácie bývalých baníckych a priemyselných areálov a ich prípravu na nové využitie, do zavádzania technológií pre dostupnú čistú energiu, do obnoviteľnej energie, inteligentnej a udržateľnej miestnej mobility či obehového hospodárstva. S cieľom zabezpečiť ľuďom zvýšenie kvality života a dať im možnosť nájsť si novú prácu, je podpora zameraná aj na rekvalifikáciu vrátane odbornej prípravy. Takto adresovaná podpora pomôže ľuďom adaptovať sa na zmeny na trhu práce a získať adekvátne zručnosti pre nové pracovné príležitosti, ktoré do regiónov prídu. Podpora bude zameraná aj na rozvoj atraktívnych pracovných príležitostí pre mladú generáciu, ako aj na zatraktívnenie území vytvorením pracovných príležitostí s vyššou pridanou hodnotou v nových odvetviach hospodárstva.

Fond naopak nebude podporovať investície súvisiace s fosílnymi palivami a žiadatelia o podporu z FST budú musieť hľadať ekologické zdroje, ktoré pokryjú ich energetické nároky¹.

NOVÝ FOND NA SPRAVODLIVÚ TRANSFORMÁCIU JE PRE POTENCIÁLNYCH ŽIADATEĽOV ATRAKTÍVNY

MIRRI SR odštartovalo prípravu investičných projektov z FST už v marci 2021, keď vyhlásilo nezáväznú online výzvu na predkladanie projektových zámerov. Do výzvy bolo do konca októbra 2021 prihlásených viac než 400 zámerov. Cieľom výzvy bolo identifikovať transformačné potreby území a strategické zámery, ktoré by mohli byť zároveň pripravené na financovanie z tohto fondu ihneď po jeho spustení. Dovtedy má MIRRI SR ambíciu zamerať sa na zvyšovanie pripravenosti vybraných strategických projektov. Začiatok čerpania podpory z FST je podmienený schválením Operačného programu Slovensko pre nové programové obdobie 2021 – 2027, v ktorom

bude tento fond samostatným špecifickým cieľom. Pripravenosť záujemcov o čerpanie bude rozhodujúca, pretože Slovensko musí do roku 2026 vyčerpať až 60 % zdrojov z tohto fondu. Pre zvyšných 40 % bude milníkom ich vyčerpania rok 2030.

KTO BUDE MÔŤ ČERPAŤ Z FONDU

Zámerom MIRRI SR je umožniť čerpať prostriedky z FST čo najširšej cieľovej skupine. Oprávnenými žiadateľmi budú mestá, obce, malé a stredné podniky, ako aj mimovládny sektor, univerzity či vysoké školy. Investície do veľkých podnikov sú oprávnené tiež, no len pri splnení kumulatívnych podmienok stanovených Európskou komisiou a len v prípade, ak sú potrebné na vykonávanie Plánu spravodlivej transformácie. Na Slovensku bude podpora z FST smerovaná do regiónu horná Nitra a do Košického kraja. S Európskou komisiou sa tiež diskutuje o oprávnenosti podpory pre Banskobystrický kraj. Výzvou pre hornú Nitru je stanovenie novej identity tohto územia, ktorá bola doteraz úzko spätá s ťažbou uhlia a jeho využívaním v energetike. Košický a Banskobystrický kraj sú poznačené dlhoročnou závislosťou od ťažkého a uhlíkovo náročného priemyslu.

**Tlačová konferencia
podpredsedníčky
vlády SR a ministerky
investícií, regionálneho
rozvoja a informatizácie
SR Veroniky Remišovej
a komisárky Európskej
komisie Elisy Ferreiry
(komisárka
pre kohéziu a reformy)
k Fondu na spravodlivú
transformáciu
z 28. júna 2021**

Zdroj: Ministerstvo
investícií, regionálneho
rozvoja a informatizácie SR

AKČNÝ PLÁN TRANSFORMÁCIE HORNEJ NITRY

V roku 2019 vláda SR schválila Akčný plán transformácie uhoľného regiónu horná Nitra. Ten je výsledkom iniciatívy Európskej komisie, ktorá v roku 2017 založila platformu pre uhoľné regióny s cieľom podporiť útlm ťažby uhlia v EÚ a reagovať na environmentálne a sociálne výzvy spojené s ukončovaním ťažobných procesov. V decembri 2019 Európska komisia navrhla vytvorenie FST, čím povýšila neformálnu pomoc uhoľným regiónom na formálny mechanizmus pomoci. Akčný plán je každoročne aktualizovaný a jeho priority a opatrenia sú zohľadnené v Pláne spravodlivej transformácie. To výrazným spôsobom prispeje k napĺňaniu vízie regiónu definovanej v Akčnom pláne – umožniť hornej Nitre stať sa atraktívnym a sebestačným regiónom, v ktorom sa bude ekonomika rozvíjať v symbióze s čistým životným prostredím a dobrým prepojením na iné ekonomické centrá. ■

¹ Oprávnenosť, resp. neoprávnenosť aktivít z FST bližšie špecifikuje čl. 8 a 9 Nariadenia Európskeho Parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1056 z 24. júna 2021, ktorým bol zriadený Fond na spravodlivú transformáciu.

RESUME: THE JUST TRANSITION FUND AND ITS CONTRIBUTION TO ADDRESSING THE IMPACTS OF DECARBONISATION The Just Transition Fund (JTF) will enable regions and citizens to address the social, economic and environmental impacts caused by the transition to a carbon-neutral economy. Support in the amount of EUR 459 million will be directed to the Upper Nitra region, the Košice region and the eligibility of support for the Banská Bystrica region is also being discussed with the European Commission. The biggest challenges of these territories are defined in a strategic document - the Just Transition Plan. These are the territories most affected by the disappearance or transformation of industries due to their dependence on fossil fuels or greenhouse gas-intensive industrial processes. The support will be provided in the form of grants following the approval of the Operational Programme Slovakia, under which the JTF is a specific objective.